

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ภาษาไทย

หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย

ม.๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

นางพองจันทร์ สุขยิ่ง
นางกัลยา สหชาติโกสัย
นางสาวศรียรรณ ช้อยศิริณ
ดร.ภาสกร พงษ์สิทธิถาวร
นางสาวระวีวรรณ อินทรประพันธ์

ผู้ตรวจ

ดร.กฤษณา บัญญัติ
ดร.ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ
นายจตุพร ตระกูลปาน

บรรณาธิการ

นายเอกรินทร์ สีมหาศาล

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๓๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-203-994-2

รหัสสินค้า ๒๑๑๑๐๑๑

AKSORN

www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด

142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร. 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)

พิมพ์ที่ : บริษัท ไทยรับเล้า จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

คำนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดให้ภาษาไทย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย สามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การใช้ภาษา ไปใช้ติดต่อสื่อสารและเป็นเครื่องมือศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบธุรกิจ การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ทั้งนี้ หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ นี้ ทางคณะผู้เรียบเรียงได้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานตัวชี้วัดระหว่างทางและ**ตัวชี้วัดปลายทาง** รวมทั้งมีกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในทุก ๆ หน่วยการเรียนรู้โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ เล่ม ดังนี้

หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย ครอบคลุมตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ ๑ การอ่าน สาระที่ ๒ การเขียน สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูด และสาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษา

วรรณคดีและวรรณกรรม ครอบคลุมตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม

คณะผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เล่มนี้ จะเป็นสื่อการเรียนการสอนช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพบรรลุตัวชี้วัด และมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ รวมถึงบรรลุสมรรถนะสำคัญตามที่กำหนด

คณะผู้เรียบเรียง

สารบัญ

ตอนที่ ๑

การพัฒนาทักษะการอ่าน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑	การอ่านออกเสียง	๑
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	การอ่านในชีวิตประจำวัน	๑๒

ตอนที่ ๒

การพัฒนาทักษะการเขียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑	การเขียนสื่อสารด้วยถ้อยคำ	๒๘
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	การเขียนรูปแบบต่าง ๆ	๔๐
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓	การเขียนแสดงความคิดเห็นจากสื่อ	๖๘

ตอนที่ ๓

การพัฒนาทักษะการฟัง การดู และการพูด

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑	การฟังและการดูสื่อ	๗๗
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	การฟัง การดู และการพูดในชีวิตประจำวัน	๘๕

ตอนที่ ๔

หลักการใช้ภาษา

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑	เสียงในภาษาไทยและการสร้างคำ	๙๙
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	ชนิดและหน้าที่ของคำในประโยค	๑๑๗
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓	ความแตกต่างของภาษา	๑๓๒
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔	สำนวน คำพังเพย และสุภาษิต	๑๔๐
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕	การแต่งบทร้อยกรอง	๑๔๖

บรรณานุกรม

๑๕๔-๑๕๖

ตอนที่

การพัฒนาทักษะ การอ่าน

หน่วยที่ ๑

หน่วยที่ ๒

แมลงเอ๋ยแมลงผึ้ง
ได้น้ำหวานเก็บไว้ในรังนอน
เปรียบบัณฑิตรักการอ่านหนังสือ
ยิ่งอ่านมากยิ่งมีปรีชาชาญ

เที่ยวเคล้าคลึงดอกไม้ใช้เกสร
ไม่เดือดร้อนเพราะขยันหมั่นทำงาน
ปัญญาคือน้ำผึ้งซึ่งหอมหวาน
ความคิดอ่านฟูเฟื่องเปรื่องปราดเอย

(ระประนี นาคทรพ, ๒๕๑๔)

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

การอ่านออกเสียง

การอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นการสื่อสารที่สำคัญ เพราะเป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความรู้สึกของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งการจะทำให้ผู้รับสารเข้าใจจนเกิดความรู้ความบันเทิงได้ ผู้อ่านควรรู้หลักในการอ่านทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมจึงจะทำให้การอ่านออกเสียงนั้นน่าฟัง ผู้ฟังรู้สึกคล้อยตาม และการฝึกอ่านออกเสียงที่ถูกต้องจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการท่องบทอาขยานด้วย

ตัวชี้วัด

ท ๑.๑ ม.๑/๑

- อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- การอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วที่เป็นบทบรรยาย
- การอ่านออกเสียงบทร้อยกรอง กลอนสุภาพ กลอนสี่กั๊ก กาพย์ยานี ๑๑ กาพย์ฉก ๑๖ กาพย์สุรางคนางค์ ๒๔ และโคลงสี่สุภาพ

๑ การอ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว

การอ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว หมายถึง การอ่านถ้อยคำที่มีผู้เรียบเรียงหรือประพันธ์ไว้ โดยเปล่งเสียง และวางจังหวะเสียงให้เป็นไปตามความนิยมและเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน มีการใช้ลีลาของเสียงไปตามเจตนาอารมณ์ของผู้ประพันธ์ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์นั้น ๆ ไปสู่ผู้ฟัง ซึ่งจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกคล้อยตามไปกับเรื่องราวหรือรสของบทประพันธ์ที่อ่าน

๑.๑ หลักเกณฑ์การอ่าน

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการอ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว มีดังนี้

- ๑) ก่อนอ่านควรศึกษาเรื่องที่อ่านให้เข้าใจโดยศึกษาสาระสำคัญของเรื่องและข้อความทุกข้อความ เพื่อจะแบ่งวรรคตอนในการอ่านได้อย่างเหมาะสม
- ๒) อ่านออกเสียงดังพอเหมาะกับสถานที่และจำนวนผู้ฟัง ให้ได้ยินทั่วกัน ไม่ดังหรือค่อยเกินไป
- ๓) อ่านให้คล่อง เพื่อให้ผู้ฟังฟังรื่นหู และออกเสียงให้ถูกต้องตามอักขรวิธี ชัดถ้อยชัดคำ โดยเฉพาะตัว ร ล หรือคำควบกล้ำ
- ๔) อ่านออกเสียงให้เป็นเสียงพูดอย่างธรรมชาติที่สุด
- ๕) อ่านออกเสียงให้เหมาะกับประเภทของเรื่อง เน้นเสียงตามน้ำหนักความสำคัญของใจความ และใช้น้ำเสียงที่สื่ออารมณ์ตามเนื้อเรื่องที่อ่าน เช่น ดุ อ่อนหวาน จริงจัง โกรธ
- ๖) ขณะที่อ่าน ควรสบสายตาสู่ผู้ฟังในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ
- ๗) การอ่านในที่ประชุมชน ต้องจับหรือถือบทอ่านให้เหมาะสม และยืนทรงตัวในท่าที่สง่า

ผู้ดำเนินรายการ ควรมีทักษะด้านการอ่านออกเสียงเป็นอย่างดี สามารถออกเสียงได้ไพเราะ และสื่อความได้ชัดเจน

๑.๒ วิธีการอ่าน

ในการฝึกอ่านออกเสียงข้อความที่เป็นบทร้อยแก้ว จะใช้เครื่องหมายแบ่งวรรคตอนในการอ่าน เพื่อเป็นการเว้นช่วงจังหวะการอ่าน ดังนี้

เครื่องหมาย	หมายถึง
/	การหยุดเว้นช่วงจังหวะสั้น ๆ
//	การหยุดเว้นช่วงจังหวะที่ยาวกว่าเครื่องหมาย /
— (ขีดเส้นใต้)	การเน้นหรือการเพิ่มน้ำหนักของเสียง

การอ่านออกเสียงข้อความที่เป็นบทร้อยแก้ว มีวิธีการอ่าน ๒ วิธี ดังนี้

๑) วิธีการอ่านแบบบรรยาย ออกเสียงให้ถูกต้อง ชัดถ้อยชัดคำ เว้นวรรคตอนให้เหมาะสม เน้นเสียงและถ้อยคำตามน้ำหนักความสำคัญของใจความ แนวทางการเน้นเสียงและถ้อยคำ ควรเลือกคำที่เป็นสาระสำคัญของเรื่อง เพื่อจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าถึงจุดมุ่งหมายของเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

การฝึกอ่านออกเสียงแบบบรรยายไม่เน้นการแสดงอารมณ์

ในปัจจุบันกล่าวกันว่า/เรากำลังอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์หรือเรียกอีกอย่างว่าโลกไร้พรมแดน// แต่จะเรียกอย่างไรก็ตามเกิด/การอ่าน/ก็เป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคน ในทศวรรษนี้/เพราะโลกของการศึกษามีได้จำกัดอยู่ภายในห้องเรียนที่มีลักษณะรูปทรงสี่เหลี่ยม แคบ ๆ เท่านั้น//แต่ข้อมูลข่าวสาร/สารสนเทศต่าง ๆ/ได้ย่อโลกให้เล็กลงเท่าที่เราอยากได้รวดเร็ว/ ในช่วงเวลานี้มีมือเดียวอย่างที่คุณโบราณกล่าวไว้//จะมีสื่อให้เลือกอ่านอย่างหลากหลาย//ทั้ง สื่อสิ่งพิมพ์ที่เราคุ้นเคย/ไปจนถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกว่า/“อินเทอร์เน็ต”/เพราะการต่อสู้การงานกัน ของมนุษย์ยุคใหม่/จะใช้ข้อมูล/สติปัญญาและคุณภาพของคนในชาติ//มากกว่าการใช้กำลัง อาวุธเข้าประหารกัน//หากคนในชาติด้อยคุณภาพ/ขาดการเรียนรู้/จะถูกครอบงำทางปัญญา ได้ง่าย ๆ/จากสื่อต่าง ๆ

(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓)

ชวนคิด ชวนคุย

การอ่านเว้นวรรคตอนไม่ถูกต้อง จะก่อให้เกิดผลอย่างไร

เกวียนโยกขลุกลักไปอย่างเชื่องช้า/เสียงเพลเสียดสีไปกับคัม/ดังเสียงแหลมเล็ก/สลับกับเสียงกระดิ่งว้าว/ดังตามจังหวะการก้าวเดินของวัวชราสองตัวนั้น/ฟังเป็นเพลงมาร์ชประจำทุ่ง/ที่มีตัวโน้ตธรรมชาติเป็นผู้กำหนดทำนอง//บางครั้ง/มันฟังดูเศร้าซึม/เหมือนอย่างเสียงของเกวียนเล่มนี้//

ชายชรา นั่งขยับไม้เส้อยู่บนเกวียน/แกแกว่งไม้อยู่กลางอากาศ/ขณะไล่วัวด้วยเสียงแหบพร่า/แกคงไม่กล้าเอาไม้เส้แตะหลังวัว/ให้มันระคายเคืองและเจ็บปวดใจ/สังขารอันร่วงโรยของไอ้แก้วไอ้โหม/วัวคู่ยากก็แตกต่างจากเจ้าของมากนัก//หนังห่อนยานรัดรูปลงไปโซ่กระดูก/เรียวแรงของมันค่อยหมดลงไป/จนเกือบจะลากขาตนเองไม่ไหว//ถ้าแกมั่งมีหรือพอมือใช้/ก็จะปลดเกษียณให้วัวคู่ยาก/มันได้พักผ่อนยามชราบ้าง//แต่มันจนใจ/เพราะแม้แต่ตัวแกเองก็ยังไม่ได้อะไร/แม้ย่างเข้า ๖๕ แล้ว/ชีวิตที่เข้มข้นเมื่อตอนหนุ่ม ๆ ได้กลายเป็นความหลังอันยืดยาว/มีนิยายชีวิตที่เล่าให้ลูกหลานฟังได้หลายวันหลายคืนกว่าจะจบ//

ตะวันคล้อยต่ำลงไป/พาดยอดไม้ชายทุ่งโนนแล้ว/วัวเดินช้าลง ๆ//เหมือนมันจะล้มลง/สิ้นใจตายเสียก่อนถึงที่หมาย/แกหันมามองดูพินในเกวียน//แล้วหันไปมองวัว/รู้สึกสงสารไอ้แก้วไอ้โหมจนหัวใจสะท้อน//แกรู้ว่า/มันเหนื่อยสลายตัวแทบขาด//แม้แต่แกนั่งมาบนเกวียน/ยังเหนื่อยเพลียจนจะหมดแรง//แกหยิบพินโยนทิ้งข้างทางเสียสองสามคัน//

ไอ้แก้ว/ไอ้โหม/อยู่กับแกมาตั้งแต่เป็นวัวรุ่นหนุ่ม/ยังไม่รู้งาน//แกจำได้ว่า/วันแรกเอาไอ้วัวหนุ่มสองตัวเทียมเกวียน/มันตื่นพาแกวิ่งไปตลอดทุ่ง//กว่าจะฝึกให้ปามันเคยแบกเกวียนได้ต้องใช้เวลานาน//พอมันเป็นวัวหนุ่มฉกรรจ์งานคล่อง/เทียมเกวียนลัดอ้อมยังไม่ทันเสร็จ//มันก็วิ่งกรากราวกับม้ายนต์/ไม้เส้ไม่เคยใช้เลย/ทั้งเวลาไถนาและลากเกวียน//

แกยังจำได้ว่า/เคยมีคนเอาวัวมาแลกถึงสองคู่/แกก็ไม่ยอม//แกรักมันเหมือนลูก/เสร็จงานจะอาบน้ำ/ล้างขนให้มันเป็นเงาวับ//กลางคืนยังได้นอนมุ้งอย่างมีความสุข/ไม่ให้ยุ้งรับกวาน/มันเคยโดนขโมยไปเรียกค่าไถ่ถึงสองหน/ค่าตัวจึงเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าตัว//

(นิมิตร ภูมิถาวร, ๒๕๒๐)

๒) วิธีการอ่านแบบพรรณนาให้เห็นภาพ ควรออกเสียงให้เป็นเสียงพูดอย่างธรรมชาติที่สุดใช้น้ำเสียงและอารมณ์ในการอ่านให้เหมาะสมกับเนื้อความ บทสนทนา และบทบรรยาย ใช้น้ำเสียงแตกต่างกัน เน้นเสียง ใช้เสียงและจังหวะให้เป็นไปตามเนื้อเรื่อง

ฉันเป็นสายน้ำที่ไหลเอื่อย ๆ อยู่ในลำคลอง/ฉันไหลผ่านบ้านเรือน/ชุมชนต่าง ๆ//บางครั้งมีผู้คนทิ้งขยะลงมาใส่ฉัน/ทำให้ตัวฉันมีกลิ่นเหม็น/เป็นที่รังเกียจของคนทั่วไป//แม้แต่สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ร่วมกับฉันอย่างมีความสุข/ก็พลอยได้รับความเดือดร้อนไปด้วย//บางตัวก็ป่วยไข้หายใจพะงาบ ๆ/เขาพยายามพูดกับฉันว่า//

“โอ้ย/น้ำจ๋า/ช่วยไหลแรง ๆ//พาพวกฉันให้พ้นไปจากบริเวณนี้ที่เถอะ/พวกฉันอยากไปอยู่ในที่ที่มีน้ำสะอาดกว่านี้”//

“เอาเถอะ/ฉันจะพยายามพาพวกเธอไปอาศัยอยู่ที่ทะเลอันกว้างใหญ่/พวกเธอจะได้มีน้ำสะอาด ๆ อยู่/อดทนหน่อยนะ//ฉันเองก็ไม่อยากอาศัยอยู่ที่นี้เหมือนกัน”//

ว่าแล้วฉันก็ไหลลงสู่ทะเลอันกว้างใหญ่/โดยมีฝูงปลาประคองตัวลอยตามไป/ก่อนจากกันปลาตัวหนึ่งหันมาพูดกับฉันว่า//

“ขอบคุณมากสายน้ำผู้อารี/พวกฉันจะไม่ลืมพระคุณของท่านเลย”//

“ไม่เป็นไรหรอก/เราต้องพึ่งพาอาศัยกันอยู่แล้ว”/ฉันตอบ//แล้วฝูงปลาก็ว่ายน้ำจากไป

(กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ๒๕๔๒)

จากวิธีการอ่านแบบบรรยาย และแบบพรรณนาให้เห็นภาพข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีวิธีการอ่านที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร ดังนั้น ผู้อ่านควรทำความเข้าใจเนื้อหาและเจตนาของผู้ส่งสารก่อนอ่านสารนั้น แล้วจึงถ่ายทอดด้วยถ้อยคำที่ถูกต้อง ชัดเจน เว้นจังหวะให้เหมาะสม หากต้องใช้เสียง อารมณ์ประกอบการอ่าน ควรเลือกใช้ให้สอดคล้องตามเนื้อเรื่อง เพื่อให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพและผู้อ่านสามารถเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม

ชวนคิด ชวนคุย

ในชีวิตจริงมีสถานการณ์อะไรบ้าง ที่ต้องอาศัยทักษะการอ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว

๒ การอ่านออกเสียงบทร้อยกรอง

การอ่านออกเสียงบทร้อยกรอง เป็นการอ่านที่มุ่งให้เกิดความเพลิดเพลิน ชาบซึ่งในรสของบทประพันธ์ ซึ่งจะต้องอ่านอย่างมีจังหวะ ลีลา และท่วงทำนองตามลักษณะของคำประพันธ์แต่ละชนิด การอ่านบทร้อยกรอง อ่านได้ ๒ แบบ ดังนี้

อ่านออกเสียงธรรมดา เป็นการอ่านออกเสียงพูดตามปกติเหมือนอ่านบทร้อยแก้ว แต่มีจังหวะวรรคตอน มีการเน้นสัมผัสตามลักษณะบังคับของคำประพันธ์แต่ละชนิด

อ่านทำนองเสนาะ เป็นการอ่านมีสำเนียงสูง ต่ำ หนัก เบา ยาว สั้น เป็นทำนองเหมือนเสียงดนตรี มีการเอื้อนเสียง เน้นสัมผัส ตามจังหวะ ลีลา และท่วงทำนองที่แตกต่างไปตามลักษณะบังคับของคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ ให้ชัดเจน ไพเราะ เหมาะสม ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตาม

๒.๑ หลักเกณฑ์ในการอ่าน

หลักทั่วไปของการอ่านออกเสียงบทร้อยกรองที่ควรคำนึงถึง มีดังต่อไปนี้

- ๑) ศึกษาลักษณะบังคับของคำประพันธ์แต่ละชนิดที่จะอ่านให้เข้าใจแจ่มแจ้ง เช่น สัมผัส การแบ่งจังหวะ จำนวนคำ เสียงวรรณยุกต์ เสียงหนักเบา
- ๒) อ่านให้ถูกต้องตามลักษณะบังคับของคำประพันธ์ชนิดนั้น ๆ
- ๓) อ่านออกเสียงคำให้ชัดเจน ถูกต้อง โดยเฉพาะคำที่ออกเสียง รล และคำควบกล้ำ
- ๔) อ่านเสียงดังพอสมควรที่ผู้ฟังจะได้ยินทั่วถึง ไม่ดังหรือเบาจนเกินไป
- ๕) อ่านมีจังหวะ วรรคตอน รู้จักทอดจังหวะ เอื้อนเสียง หรือหลบเสียง
- ๖) คำที่รับสัมผัสกัน ต้องอ่านเน้นเสียงให้ชัด ถ้าเป็นสัมผัสนอกต้องทอดเสียงให้มีจังหวะยาวกว่าธรรมดา
- ๗) อ่านเอื้อนสัมผัสในเพื่อเพิ่มความไพเราะ เช่น

บทอ่าน	อ่านว่า	เพื่อให้สัมผัสกับ
อันรักษาศิลลัตถ์กตเวที	กัต-ตะ-เว-ที	สัตย์ (สัต - กัต)
ข้าขอเคารพอภิวันท์	อบ-พิ-วัน	เคารพ (รบ - อบ)
ไม่มีกษัตริย์ครองปฐพี	ปัต-ละ-พี	กษัตริย์ (สัต - ปัต)
คิดถึงบาทบพิตรอดิศร	อะ-ดิด-สอน	บพิตร (พิต - ดิด)

- ๘) คำที่มีพยางค์เกินให้อ่านเร็วและเบา เพื่อให้เสียงไปตกอยู่ตรงพยางค์ที่ต้องการ
- ๙) มีศิลปะในการใช้เสียง รู้จักเอื้อนเสียงให้เกิดความไพเราะ และใช้เสียงแสดงความรู้สึกให้เหมาะสมกับข้อความ เพื่อรักษาบรรยากาศของเรื่องที่กำลังอ่าน
- ๑๐) เมื่ออ่านถึงตอนจะจบบท ต้องเอื้อนเสียงและทอดจังหวะให้ช้าลงจนกระทั่งจบบท

การอ่านบทร้อยกรองหรือทำนองเสนาะให้ไพเราะและประทับใจผู้ฟังนั้น ผู้อ่านควรมีความพร้อมทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ ก่อนอ่านทำนองเสนาะควรรักษาสุขภาพให้ดี ตั้งสติให้มั่นคง ไม่ตื่นเต้น ตกใจ หรือประหม่า ควรมีสมาธิทั้งก่อนอ่านและขณะอ่าน โดยก่อนอ่านควรตรวจดูบทอ่านอย่างคร่าว ๆ และรวดเร็ว เพื่อพิจารณาว่าเนื้อหากล่าวถึงเรื่องใด ควรอ่านในอารมณ์แบบใด รวมทั้งกวาดสายตาพิจารณาคำยากหรือการผันวรรณยุกต์และการสะกดคำอื่น ๆ เพื่อจะได้อ่านให้ถูกต้องตามอักขรวิธี ไม่มีข้อผิดพลาด

๒.๒ วิธีการอ่าน

ในการอ่านทำนองเสนาะจากคำประพันธ์จะมีเครื่องหมายแบ่งวรรคตอนในการอ่าน ดังนี้

เครื่องหมาย	หมายถึง
/	การหยุดเว้นช่วงจังหวะสั้น ๆ
//	การหยุดเว้นช่วงจังหวะที่ยาวกว่าเครื่องหมาย /

๑) กลอนสุภาพ คือ กลอนแปด เป็นคำประพันธ์ที่นิยมแต่งกันมาแต่โบราณ กลอนสุภาพมีหลายชนิด ได้แก่ สักวา ดอกสร้อย เสภา นิราศ เพลงยาว ซึ่งแต่ละชนิดมีลักษณะบังคับที่ต่างกัน แต่กลอนทุกชนิดมีลีลาหรือกระบวนการความบรรยายทำนองเดียวกัน ดังเช่น

กลอนสุภาพ (กลอนแปด) บทหนึ่งมี ๒ บาท ซึ่ง ๑ บาท จะมี ๒ วรรค โดยมีวรรคละ ๗-๙ คำ วรรคแรก เรียกว่า วรรคสดับ วรรคที่สอง เรียกว่า วรรครับ วรรคที่สาม เรียกว่า วรรครอง และ วรรคที่สี่ เรียกว่า วรรคส่ง

การอ่านกลอนสุภาพ นิยมอ่านเสียงสูง ๒ วรรค และเสียงต่ำ ๒ วรรค

การแบ่งจังหวะวรรคในการอ่าน แบ่งดังนี้

วรรคละ ๗ คำ อ่าน ๒/๒/๓   ○○/○○/○○○
 วรรคละ ๘ คำ อ่าน ๓/๒/๓   ○○○/○○/○○○
 วรรคละ ๙ คำ อ่าน ๓/๓/๓   ○○○/○○○/○○○

ประชุมลำน่าน

ผู้แต่ง : หลวงธรรมาภิมณฑ์ (ถึก จิตรกรถึก)

บาทเอกอ่านเสียงสูง

บาทโทอ่านเสียงต่ำ

กลอนสุภาพ/แปดคำ/ประจำบ่อน// ตอนต้นสาม/ตอนสอง/สองแสดง// กำหนดบท/ระยะ/กะสัมผัส// วางจังหวะ/กะทำนอง/ต้องกระบวนการ//	อ่านสามตอน/ทุกวรรค/ประจักษ์แลลง// ตอนสามแจ้ง/สามคำ/ครบจำนวน// ให้ฟาดฟัด/ชัดความ/ตามกระแส// จึงจะชวน/ฟังเสนาะ/เพราะจับใจ

(สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๔)

โดยปกติโคลงสี่สุภาพมีการแบ่งจังหวะในการอ่าน ดังนี้

แผนผัง โคลงสี่สุภาพ

อ่านเสียงสูง —

○○/○○○/	○○/(○○)/
○○/○○○/	○○/
○○/○○○/	○○/(○○)/
○○/○○○/	○○/○○

วรรคที่มี ๕ คำ จะแบ่งจังหวะเป็น ๒/๓ หรือ ๓/๒ หรืออื่นๆ ให้พิจารณาจากความหมายของคำเป็นหลัก และหากมีคำรับสัมผัสอยู่ในวรรค จังหวะต้องตกตรงคำรับสัมผัสเสมอ เช่น

ลิลิตพระลอ

ผู้แต่ง : ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

เสียงก/เสียงเล่าอ้าง/	อันใด/พี่เอย/
เสียงย่อม/ยอยศใคร/	ทั่วหล้า/
สองเชื้อ/พี่หลับไหล/	ลืมนั่น/ฤพี่/
สองพี่/คิดเองอ้า/	อย่าได้/ถามเฝ้า

(กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๓)

โคลงโลกนิติ

ผู้ทรงพระนิพนธ์ : สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

นาคิ/มีพิษเพียง/	สุริโย/
เลื่อยบ่ทำ/เดโช/	เข้มข้ำ/
พิษน้อย/หยิ่งโยโส/	แมลงป่อง/
ชูแต่หาง/เองอ้า/	อวดอ้าง/ฤทธิ

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, ๒๕๑๔)

การฝึกอ่านออกเสียงให้มีประสิทธิภาพ จะต้องยึดหลักเกณฑ์ของภาษาเป็นสำคัญ โดยมีพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ประกอบ ควรเอาใจใส่การอ่านออกเสียง คำอ่านที่มี ร ล คำควบกล้ำ รวมถึงเสียงวรรณยุกต์ต่างๆ ต้องให้มีเสียงดังฟังชัด รู้จักเลือกใช้ น้ำเสียงให้สอดคล้องเหมาะสมกับข้อความที่อ่าน ตลอดจนรู้จักเน้นเสียงในข้อความสำคัญต่างๆ ด้วย นอกจากนี้ ผู้อ่านควรเตรียมศึกษาบทที่จะอ่าน เพื่อจัดแบ่งวรรคตอนในการอ่านให้เหมาะสม รวมทั้งควรหมั่นฝึกฝนทำทางการยืหรือการนั่ง หรือบุคคลิกภาพในขณะที่อ่านให้ถูกต้องเหมาะสม อยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและสร้างความชื่นชมให้แก่ผู้ฟัง

สรุปสาระสำคัญ ตอนที่ ๑ หน่วยที่ ๑
การอ่านออกเสียง

พัฒนาการคิด

๑. การฝึกอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองให้ถูกต้อง ไพเราะ มีประโยชน์หรือมีความสำคัญอย่างไรกับนักเรียน
๒. หากนักเรียนอ่านออกเสียงไม่ถูกต้องจะเกิดผลอย่างไร จงอธิบาย
๓. การอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการอ่านบทร้อยกรองอย่างไร จงอธิบาย
๔. ผู้ที่มีพื้นฐานในการอ่านออกเสียงที่ถูกต้อง ชัดเจน เหมาะสำหรับการประกอบอาชีพใดบ้าง เพราะเหตุใด

การเรียนรู้เชิงรุก

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

✓ การสื่อสาร	✓ การคิด	○ การแก้ปัญหา	○ การใช้เทคโนโลยี
✓ การใช้ทักษะชีวิต			

๑. แบ่งกลุ่ม สืบค้นคลิปวิดีโอการอ่านออกเสียงที่ไม่ถูกต้องบนสื่อออนไลน์ เพื่ออภิปรายผลกระทบ แล้วผลัดกันนำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูและเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ
๒. แบ่งกลุ่ม สืบค้นข่าวที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือ โดยเลือกประเภทของข่าว เช่น ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวต่างประเทศ ข่าวพยากรณ์อากาศ ข่าวประเภทอื่น ๆ แล้วบันทึกเสียงอ่าน เผยแพร่ลงในสื่อออนไลน์ในชั้นเรียน จากนั้นร่วมเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอ่านออกเสียง
๓. แบ่งกลุ่ม เลือกบทร้อยกรองเพื่ออ่านและบันทึกเสียง พร้อมบอกเหตุผลที่เลือก เพื่อจัดทำเป็นห้องสมุดเสียงหรือเพื่อผู้พิการทางสายตา จากนั้นแลกเปลี่ยนกันฟังและร่วมกันแสดงความคิดเห็น